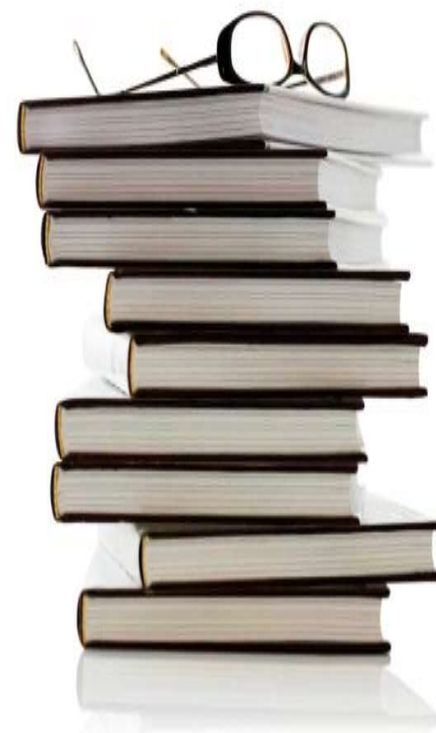

Accountantsverslag 2018

Waterschap Drents Overijsselse
Delta

4 juni 2019

VERTROUWELIJK

Aan de leden van het Algemeen Bestuur van
Waterschap Drents Overijsselse Delta
Postbus 60
8000 AB ZWOLLE

Onderwerp

Accountantsverslag met betrekking tot de controle van de jaarrekening 2018
van Waterschap Drents Overijsselse Delta

Datum

4 juni 2019

Kenmerk

3114741650/2019.068792/HV

Geachte leden van het algemeen bestuur,

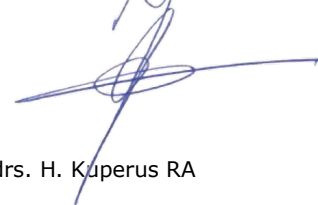
Hierbij ontvangt u ons accountantsverslag over het boekjaar 2018. Daarin zijn onze belangrijkste controlebevindingen samengevat, voor zover die relevant zijn voor een goed begrip van de jaarrekening 2018 en voor het beoordelen van de financiële uitkomsten over 2018 en de financiële positie van uw waterschap.

De jaarrekening is opgesteld onder verantwoordelijkheid van het dagelijks bestuur van waterschap Drents Overijsselse Delta. In overeenstemming met uw opdracht hebben wij de jaarrekening 2018 gecontroleerd. Wij zijn voornemens een goedkeurende controleverklaring bij de jaarrekening af te geven.

Een concept van dit accountantsverslag is op 4 juni jl. besproken met het dagelijks bestuur en zal op 12 juni a.s. worden besproken met de auditcommissie.

Met vriendelijke groet,

Deloitte Accountants B.V.

drs. H. Kuperus RA

C.c.: dagelijks bestuur

Inhoudsopgave

Uitkomsten jaarrekeningcontrole.....	4
Interne beheersing	9
Analyse resultaat en vermogen.....	12
Overige onderwerpen.....	17
Bijlagen.....	19

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

De uitkomsten van onze jaarrekeningcontrole

De controleverklaring bij de jaarrekening 2018

Bij de jaarrekening 2018 van uw waterschap zijn wij voornemens een goedkeurende controleverklaring te verstrekken voor zowel het aspect getrouwheid als de financiële rechtmatigheid. De controleverklaring doen wij u separaat toekomen.

De reikwijdte van onze controle achten wij voldoende

Met de opdrachtbevestiging van 10 oktober 2018 heeft u ons opdracht gegeven tot het controleren van de jaarrekening 2018. De reikwijdte van onze controle staat omschreven in de opdrachtbevestiging. Er is gedurende het verloop van de controle geen sprake geweest van een beperking in de reikwijdte van onze controle.

Wij achten de reikwijdte van onze controle voor 2018 voldoende voor de doelstelling van onze controle.

Een toelichting op de reikwijdte van onze controle 2018 is opgenomen in bijlage C van dit accountantsverslag.

Gehanteerde toleranties

Wij hebben de jaarrekeningcontrole 2018 uitgevoerd met inachtneming van de volgende toleranties, zoals opgenomen in het door u vastgestelde controleprotocol.

Goedkeuringstoleranties

Fouten	1% van het totaal van de lasten inclusief dotaties reserves	€ 1.200.000
Onzekerheden	3% van het totaal van de lasten inclusief dotaties reserves	€ 3.600.000

Rapportagetoleranties

De rapporteringstolerantie is door het algemeen bestuur gesteld op 20 procent van de goedkeuringstoleranties. Vanuit onze controlerichtlijnen is het echter verplicht om eventuele niet-gecorrigeerde fouten en eventuele onzekerheden te communiceren, voor zover deze uitgaan boven 5% van de fouttolerantie. Daarom hanteren wij een rapporteringstolerantie van € 60.000.

Het totaal van de geconstateerde fouten en onzekerheden is lager dan de goedkeuringstoleranties. De fouten en onzekerheden tasten, gelet op de beperkte omvang, ons oordeel over de jaarrekening 2018 niet aan en daarom kunnen wij een goedkeurende controleverklaring verstrekken.

Marginale toetsing van het jaarverslag

De jaarstukken 2018 van uw waterschap bestaan uit:

- Het jaarverslag 2018 (programmaverantwoording en verplichte paragrafen).
- De jaarrekening 2018 (balans met toelichting, exploitatierekening naar kostendragers, naar kosten- en opbrengstensoorten en naar programma's met toelichtingen).

In het onderdeel "programmaverantwoording" van het jaarverslag dient informatie opgenomen te worden over: wat hebben wij gedaan, wat hebben wij bereikt en wat heeft het gekost? De programmaverantwoording vormt samen met de verplicht voorgeschreven paragrafen (zoals

De uitkomsten van onze jaarrekeningcontrole

weerstandsvermogen, bedrijfsvoering, et cetera) het jaarverslag. Beide onderdelen vallen niet (expliciet) onder de controle van de jaarrekening. Het primaire object van de accountantscontrole (op grond van artikel 109 van de Waterschapswet) is de jaarrekening.

De inhoud van het jaarverslag (programmaverantwoording en paragrafen) hebben wij 'marginaal getoetst'.

Deze toetsing blijft beperkt tot het signaleren van mogelijke tegenstrijdigheden tussen het jaarverslag en de jaarrekening. De accountantscontrole omvat daarom geen oordeel over de inhoudelijke juistheid en volledigheid van de informatieverstrekking opgenomen in de programmaverantwoording en de verplichte paragrafen.

Het BbvW als verslaggevingskader

Het "BbvW" is de informele benaming voor de verslaggevingsvoorschriften. Deze bestaan uit:

- Het Besluit van 29 november 2007, houdende regels met betrekking tot de waterschappen (Waterschapsbesluit).
- De Regeling van de staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat, houdende voorschriften inzake de beleidsvoorbereiding en de verantwoording van waterschappen (Regeling beleidsvoorbereiding en verantwoording waterschappen).
- Titel IV van de Waterschapswet ("De financiën van het waterschap").

Begrotingsrechtmatigheid en de jaarrekening 2018

Een belangrijk element van de kaderstellende taak van het algemeen bestuur is het budgetrecht. Het algemeen bestuur heeft het recht om de budgetten toe te kennen. Het dagelijks bestuur is vervolgens verantwoordelijk voor het opzetten van een systeem van budgetbeheer dat moet waarborgen dat de lasten binnen de begroting blijven. Omdat het algemeen bestuur de kaders stelt, is het overschrijden van de begroting in beginsel onrechtmatig. Het begrotingscriterium is uitgewerkt in de landelijk geldende Kadernota Rechtmatigheid 2018. Hieruit blijkt dat in de volgende gevallen de overschrijding niet meeweegt in het accountantsoordeel:

- Kostenoverschrijdingen die worden gecompenseerd door direct gerelateerde opbrengsten.
- Kostenoverschrijdingen die passen binnen het beleid.
- Kostenoverschrijdingen bij opneideregelingen.

In totaal heeft uw waterschap € 124 miljoen aan nettolasten begroot (na wijziging), tegenover € 123 miljoen werkelijke lasten. In het kader van de begrotingsrechtmatigheid moeten wij als accountant kijken naar de (netto)lastenoverschrijdingen per programma.

De uitkomsten van onze jaarrekeningcontrole

Uit de programmaverantwoording blijken de volgende bedragen:

Programma (bedragen x € 1.000)	Begroting 2018	Jaarrekening 2018	Verschil	
P1: Veiligheid	12.065	12.096	-/-31	
P2: Watersysteem	42.205	40.049	2.156	
P3: Waterketen	32.309	31.740	569	
P4: Maatschappij en Organisatie	27.128	24.983	2.145	
Onvoorzien	199	0	199	
Totaal	113.906	108.868	5.038	

Uit bovenstaande tabel blijkt dat op programmaniveau op één programma een overschrijding aanwezig is. Dit betreft een overschrijding van € 31.000 op het programma Veiligheid. Het Algemeen Bestuur heeft middels "Verordening financieel beleid en beheer" het dagelijks bestuur een mandaat gegeven voor overschrijdingen tot € 1 mln. per programma, dit betreft de ruimte alvorens een begrotingswijziging voorgesteld dient te worden. De overschrijding valt hierbinnen.

Het budgetrecht van het algemeen bestuur is derhalve gerespecteerd door het dagelijks bestuur.

Wet Normering topinkomens (WNT)

De Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) heeft als doel te verhinderen dat instellingen in de publieke en semipublieke sectoren rechtens in staat zijn bovenmatige bezoldigingen toe te kennen.

Voor waterschappen geldt dat de secretaris-directeur als topfunctionaris wordt aangemerkt. De algemene bezoldiging voor een topfunctionaris mag voor 2018 niet meer bedragen dan € 189.000 per jaar. De externe accountant is belast met de controle op de naleving van de WNT door de instelling.

Overschrijding van de bezoldigingsnorm wordt aangemerkt als een onverschuldigde betaling, die door de topfunctionaris terugbetaald moet worden aan de instelling. Gebeurt dit niet, dan is Deloitte als accountant wettelijk verplicht om bij het ministerie melding te doen van deze onverschuldigde betaling. Wij hebben tevens een meldingsplicht indien u geen of onjuiste gegevens heeft gepubliceerd in de jaarrekening.

De uitkomsten van onze jaarrekeningcontrole

Wij hebben vastgesteld dat de bezoldigingen over 2018 van waterschap Drents Overijsselse Delta niet strijdig zijn met de WNT en dat de jaarrekening 2018 van waterschap Drents Overijsselse Delta voldoet aan de publicatieverplichtingen van de WNT.

Belastingopbrengsten

Het proces inzake het heffen en innen van de waterschapsbelastingen heeft u uitbesteed aan Gemeenschappelijk Belastingkantoor Lococensus-Tricijn (GBLT). De basis voor de waterschapsbelastingen, zoals door u verantwoord in de jaarrekening 2018, betreft de rapportage zoals deze door GBLT bij u wordt aangeleverd. Deze cijfers zijn gecontroleerd door een externe accountant en voorzien van een goedkeurende controleverklaring.

Wij hebben de accountant van GBLT, voorafgaand aan de door hem te verrichten controle, voorzien van controle-instructies. Vervolgens hebben wij een dossierreview uitgevoerd op de controlewerkzaamheden die de accountant van GBLT heeft uitgevoerd met betrekking tot de waterschapsbelastingen, om te kunnen vaststellen of de instructies gevolgd zijn en of er voldoende en goede werkzaamheden zijn uitgevoerd om het oordeel te kunnen onderbouwen. Zowel de controle door de accountant van GBLT als onze reviewwerkzaamheden leveren op dat de waterschapsbelastingen volledig door GBLT zijn verantwoord en correct door het waterschap zijn overgenomen in de jaarrekening 2018.

Wij zijn onafhankelijk van Waterschap Drents Overijsselse Delta

Deloitte Accountants B.V. is onafhankelijk van uw waterschap en voor zover wij weten heeft zich geen inbreuk voorgedaan op de van toepassing zijnde regels en het beleid ten aanzien van onafhankelijkheid.

Ons zijn geen relaties bekend tussen Deloitte Accountants B.V. en het waterschap, die naar ons professionele oordeel mogelijk van invloed kunnen zijn op onze onafhankelijkheid. Bijlage A van dit accountantsverslag bevat een nadere uiteenzetting van onze onafhankelijkheid.

Interne beheersing

De interne beheersing van uw waterschap

De interne (financiële) beheersing

Als onderdeel van de jaarrekeningcontrole hebben wij in het najaar van 2018 een interim-controle uitgevoerd. Deze interim-controle is primair gericht op de opzet, het bestaan van maatregelen van administratieve organisatie en interne beheersing (AO/IB), voor zover van belang voor onze controle van de betrouwbaarheid van de in de jaarrekening opgenomen gegevens.

Wij hebben een analyse en evaluatie uitgevoerd van de interne beheersingsomgeving en de daarin opgenomen maatregelen van interne controle. Onze werkzaamheden hebben bestaan uit het houden van interviews met sleutelfunctionarissen en het toetsen van het bestaan van de maatregelen van de interne controles. Op basis hiervan zijn wij van mening dat de interne beheersing op orde is voor zover wij dat beoordelen in het kader van onze opdracht tot het controleren van de jaarrekening.

Niettemin hebben wij een aantal aanbevelingen. Wij zijn van mening dat deze aanbevelingen u helpen de organisatie verder te verbeteren.

Uit onze werkzaamheden volgt een aantal bevindingen en aandachtspunten met betrekking tot:

- De IT-omgeving en de daarbij behorende General IT-controls
- De controle van inkoopfacturen
- De controle van personeelskosten.

Onze bevindingen, voortvloeiend uit de interim-controle, zijn vastgelegd in een gedetailleerde managementletter d.d. 13 november 2018.

Betrouwbaarheid en continuïteit van de automatiserings-omgeving

In overeenstemming met artikel 2:393 van het Burgerlijk Wetboek delen wij u mee dat bij de controle van de jaarrekening geen zaken betreffende de betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking zijn op te merken, met uitzondering van hetgeen vermeld bij interne beheersing en zoals opgenomen in onze managementletter.

Juiste wijze van toerekenen van kosten aan investeringsprojecten

De auditcommissie heeft ons gevraagd dit jaar specifiek te kijken naar 'De juiste wijze van toerekenen van kosten aan investeringsprojecten conform de kaders van het algemeen bestuur, hierbij dient specifiek aandacht besteed te worden aan activering van uren en toerekening van kosten van ondersteunende activiteiten'.

Het proces met betrekking tot het toerekenen van kosten (direct/indirect), conform de kaders van het algemeen bestuur hebben wij beoordeeld. Wij zijn op basis van deze besprekingen van mening dat intern voldoende maatregelen zijn getroffen op de naleving van de kaders van het algemeen bestuur met betrekking tot de toerekening van de kosten. De toerekening van de (directe/indirecte) kosten aan de projecten en programma's is reeds meerdere jaren onderdeel van onze jaarrekeningcontrole.

Ten tijde van de jaarrekeningcontrole hebben wij gegevensgerichte controles uitgevoerd op de juiste toerekening van kosten aan de verschillende projecten en programma's. Ten aanzien van de controle van de uren hebben wij een steekproef uitgevoerd op medewerkers van WdoDelta waarvan de uren zijn geactiveerd. Van deze medewerkers hebben wij vastgesteld dat zij vanuit hun functie op een directe manier betrokken zijn bij de projecten, bijvoorbeeld projectleiders. De overige kosten en activeringen zijn middels een detailcontrole gecontroleerd waarbij wij hebben vastgesteld dat de kosten op een juiste wijze zijn toegerekend aan een project.

De interne beheersing van uw waterschap

Frauderisicoanalyse

In boekjaar 2017 is een interne frauderisicoanalyse opgesteld. Door het uitvoeren van deze frauderisicoanalyse heeft u invulling gegeven aan onze aanbeveling in de managementletter van boekjaar 2017.

Wij hebben kennisgenomen van de frauderisicoanalyse en het besluit van het dagelijks bestuur hieromtrent. Op basis van een globale beoordeling constateren wij dat er een kwalitatief goede frauderisicoanalyse is uitgevoerd en dat de uitkomst van de frauderisicoanalyse op het juiste niveau binnen de organisatie, namelijk het dagelijks bestuur, is bekrachtigd. De frauderisicoanalyse is overzichtelijk ingedeeld waarbij een inventarisatie van de aanwezige brutofrauderisico's (waar zou het mis kunnen gaan) is opgenomen inclusief de maatregelen van interne beheersing die zijn geïmplementeerd om de frauderisico's te verminderen (wat doen u al om die risico's af te dekken).

Vervolgens is de afweging gemaakt worden hoe zwaar getild moet worden aan de nettorisico's en welke acties eventueel in gang gezet zouden moeten worden om risico's (verder) te verminderen. Het dagelijks bestuur heeft besloten de aanwezige frauderisico's welke niet zijn afgedekt door ingevoerde beheersmaatregelen, te accepteren en geen vervolgonderzoek te laten plaatsvinden.

In de frauderisicoanalyse worden bewust geen bedragen genoemd als het gaat om de mogelijke impact. Wij begrijpen deze keuze omdat het niet altijd mogelijk is om een risico met een betrouwbare bandbreedte te kwantificeren. Om toch een nadere duiding te geven van de mogelijke financiële impact adviseren wij om zowel de **kans** dat het risico zich voordoet als de mogelijke financiële **impact** weer te geven in de frauderisicoanalyse. Dit kan bijvoorbeeld door de (i) kans en (ii) impact en vervolgens (iii) het restrisico te classificeren als 'hoog', 'midden' of 'laag'. Op deze manier kunnen er (nog beter) onderbouwde en bewuste keuzes gemaakt worden voor de uit te voeren interne controles om frauderisico's terug te brengen naar een aanvaardbaar niveau.

Deze frauderisicoanalyse is in maart 2018 behandeld in het dagelijks bestuur. Hierbij is besloten, zoals reeds vermeld, om de aanwezige frauderisico's die niet zijn afgedekt door beheersmaatregelen te accepteren, geen vervolgonderzoek te laten plaatsvinden en de volgende frauderisicoanalyse uit te voeren in 2020.

Analyse resultaat en vermogen

Onze analyse van uw resultaat en vermogen

Het gerealiseerde saldo 2018 is voordelig, evenals het resultaat 2018

Het feitelijke saldo van baten en lasten in een jaar wordt weergegeven als het gerealiseerde totaalsaldo van baten en lasten. Daarnaast kent een waterschap ook het gerealiseerde resultaat. Dit is het gerealiseerde totaalsaldo van baten en lasten plus of min de tussentijdse resultaatbestemmingen. Deze bestemmingen bestaan uit in de loop van het jaar gedane onttrekkingen uit reserves minus de tussentijdse stortingen in reserves.

De stortingen in dan wel onttrekkingen aan reserves vinden plaats op basis van door u genomen besluiten. Het resultaat ná bestemming is dus mede het gevolg van uw besluitvorming.

Concreet betekent dit voor uw waterschap het volgende.

Exploitatieresultaat 2018		x € 1.000
De totale baten van uw waterschap bedragen:		€ 122.236
De totale lasten van uw waterschap bedragen:		€ 122.108
Het overschot bedraagt (<i>'gerealiseerde totaalsaldo van baten en lasten'</i>):		€ 128
Gedurende het jaar heeft u geen gelden gereserveerd en dus geen gelden in de reserves gestort:		€ 0
Gedurende het jaar heeft u geen gelden onttrokken van de reserves:		€ 0
Per saldo gedurende het jaar onttrokken aan reserves:		€ 0
Gerealiseerd resultaat (voordelig):		€ 128

Het saldo van de baten en lasten bedraagt € 128.000. Dit is € 5.800.000 hoger dan begroot. In de programmaverantwoording en de exploitatierekening naar programma's zijn de belangrijkste verschillen tussen het gerealiseerd resultaat en de begroting weergegeven. Het verschil tussen het gerealiseerd en begroot resultaat hangt voornamelijk samen met factoren die gerelateerd zijn aan verschillende specifieke niet volledig voorziene gebeurtenissen. Dat is begrijpelijk, maar van belang is wel dat die verschillen en de oorzaken daarvan gedetailleerd toegelicht worden in de jaarstukken. Wij zijn van mening dat dat ook gebeurd is. Daarnaast is het bestuur tussentijds geïnformeerd over de resultaatontwikkeling en is op basis hiervan gezamenlijk besloten om de begroting niet aan te passen.

Afgelopen jaren werd het verschil tussen de begroting en realisatie veelal veroorzaakt doordat de nieuwe organisatie moeite had met het inschatten van de omvang van de opbrengsten en kosten van de nieuwe organisatie. Op basis van onze beoordeling zijn wij van mening dat de realisatie beter lijkt aan te sluiten bij de begroting.

Onze analyse van uw resultaat en vermogen

De vermogenspositie van uw waterschap is verbeterd

In het BbvW, de verslaggevingsregels van waterschappen, wordt een duidelijk onderscheid gemaakt tussen resultaatbepaling en resultaatbestemming. Alle baten en lasten dienen via het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening te lopen. Er mogen geen baten of lasten rechtstreeks in het eigen vermogen worden gemuteerd.

De mutaties in het eigen vermogen vinden plaats door middel van de resultaatbestemming. Het gerealiseerd totaalsaldo van baten en lasten bedraagt € 800.000 voordelig. Er zijn gedurende het boekjaar geen gelden gereserveerd of onttrokken van de reserves.

x € 1.000	2018
Eigen vermogen per 1 januari	€ 27.926
Tussentijdse resultaatbestemming	€ 0
Gerealiseerd resultaat	€ 128
Eigen vermogen per 31 december	€ 28.054

De omvang van het eigen vermogen bedraagt ultimo 2018 8,3% van het balanstotaal (2017: 8,6%).

Risicomanagement spitst zich bij uw waterschap vooral toe op 'awareness' (risicobewustzijn) en het onderkennen van materiële risico's (via een inventarisatie per programma en afdeling), om deze vervolgens te kwalificeren en te kwantificeren (met kans en impact). De rapportage over risicomanagement vindt plaats in de paragraaf weerstandsvermogen in de begroting en jaarrekening. In deze paragrafen wordt een relatie gelegd met het beschikbare en gewenste weerstandsvermogen met als uitkomst een ratio die een kwalitatief oordeel geeft over de toereikendheid van het weerstandsvermogen, op basis van de door u gestelde kaders.

De inventarisatie van risico's die in de paragraaf weerstandsvermogen (in het jaarverslag) is opgenomen, geeft een grove indicatie van de financiële omvang van de belangrijkste (specifieke) risico's die door uw waterschap zijn benoemd, ter bepaling van de benodigde weerstandscapaciteit. Uw waterschap heeft een (gewogen) financieel risico gekwantificeerd van circa € 5,0 miljoen. De beschikbare weerstandscapaciteit van uw waterschap is geraamd op € 6,8 miljoen zoals aangegeven in de paragraaf "Weerstandsvermogen" (paragraaf 2.6 van uw jaarstukken).

In het voorstel voor het bestemmen van het resultaat wordt voorgesteld om het voordelig resultaat toe te voegen aan de bestemmingsreserves tariefegalisatie. Dit betekent dat de weerstandscapaciteit niet wijzigt. Naast het voorstel tot bestemming van het exploitatiesaldo 2018 is ook reeds voorgesteld (en besloten op 27 november 2018) om het weerstandsvermogen voor Watersysteembeheer en Zuiveringsbeheer op peil te brengen middels een aanvullende correctie. Voor dit voorstel verwijzen wij naar pagina 9 in het jaarverslag.

Onze analyse van uw resultaat en vermogen

Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit vanwege ingeschatte risico's. Zoals blijkt uit de beschouwing van uw financiële positie in de paragraaf weerstandvermogen kent de weerstandscapaciteit gerelateerd aan de benodigde weerstandscapaciteit een ratio van 1,3. Deze ratio kwalificeert u als voldoende, op basis van een beoordelingsmodel van de Universiteit van Twente.

Het weerstandsvermogen is een belangrijk kengetal voor waterschappen. De benodigde weerstandscapaciteit in relatie tot de aanwezige capaciteit lijkt op basis van het model van de Universiteit van Twente voldoende te zijn. Het is echter ook belangrijk om naar de financiering van het Waterschap te kijken. Sinds de fusie van het Waterschap zijn de algemene reserves (weerstandsvermogen) gestegen met € 400.000. Hier tegenover staat dat de leningen (vaste schulden als kasgeldleningen) met € 12,3 mln. zijn gestegen, dit betreft een stijging van 5%. Voor de totale schulden is de stijging € 24,2 mln wat neerkomt op een stijging van 8%.

x € 1.000	01.01.2016	31.12.2016	31.12.2017	31.12.2018
Algemene reserve	5,8	5,8	6,2	6,2
Vaste schulden	242.900	259.300	260.200	263.500
Kasgeldleningen	26.700	5.300	5.400	18.400
Overige kortlopende schulden	16.900	28.400	28.600	28.800
Totale schulden (ex voorziening)	286.500	293.000	294.200	310.700
Belastingopbrengsten	n/a	112.700	112.600	108.500
Verhouding schulden/opbrengsten	n/a	2,59	2,61	2,86

Onze analyse van uw resultaat en vermogen

De belastingopbrengsten zijn gedaald met € 4,2 mln, wat neerkomt op 3,7%. Bij gelijkblijvende omstandigheden de komende jaren zou dat betekenen dat het waterschap de komende jaren meer zou moeten gaan lenen om aan haar verplichtingen te kunnen voldoen. Op dit moment zijn de rentetarieven relatief laag, voor de kasgeldleningen zelfs negatief, waardoor dit voor de exploitatie een geringe invloed heeft. De belastingopbrengsten voor boekjaar 2018 vielen gunstiger uit dan begroot, dit werd voornamelijk veroorzaakt door een hogere stijging van WOZ-waardes dan initieel was ingeschat. De opbrengsten zijn ten opzichte van voorgaande jaren echter gedaald. Deze trend zal zich mogelijk de komende jaren verder doorzetten als gevolg van verminderde economische groei (lagere/gelijkblijvende WOZ-waardes), de vergrijzing en de leegloop van de 'regio'. Hiertegenover staat dat de lasten naar verwachting aanzienlijk zullen stijgen voor het waterschap als gevolg van de ontwikkelingen in het klimaat en renteontwikkelingen, zoals dat ook afgelopen jaar te zien was.

In een vergelijking van de financiering van uw Waterschap met overige Waterschappen in Nederland verwijzen wij naar "Waterschapsspiegel 2018" hoofdstuk 7 van de Unie van Waterschappen. Hieruit blijkt dat het gemiddelde "Netto-schuldquote" van alle Nederlandse waterschappen per 2017 273% is. De netto-schuldquote van uw Waterschap is rond de 250%, waardoor deze lager ligt dan het gemiddelde van de Nederlandse Waterschappen.

Wij geven u daarom mee om de evaluatie van de bekostiging en financiering van het Waterschap voor de komende jaren mee te nemen in de evaluatie van het weerstandsvermogen naar de toekomst toe.

Overige onderwerpen

Overige onderwerpen en belangrijke ontwikkelingen

Bevestiging van het dagelijks bestuur is ontvangen

Wij hebben van het dagelijks bestuur een ondertekende schriftelijke bevestiging bij de jaarrekening ontvangen.

Er is geen sprake van meningsverschillen of een beperking in reikwijdte van onze controle

Er zijn geen meningsverschillen met het dagelijks bestuur geweest en er waren geen beperkingen bij de uitvoering van onze controle. Naar onze mening is ons bij de uitvoering van onze controleopdracht door het management en de medewerkers van Waterschap Drents Overijsselse Delta de volledige medewerking verleend en hebben wij volledige toegang tot de benodigde informatie gehad.

Bijzonderheden ten aanzien van de naleving van wet- en regelgeving

Een belangrijk onderdeel van de rechtmatigheidswetgeving is de niet-financiële rechtmatigheid. Dit is niet primair het onderzoeksgebied van de accountant. De accountant heeft als taak u te wijzen op een niet-financiële onrechtmatigheid als eventuele 'bijvangst' van de reguliere controle en op eventuele tekortkomingen in het interne signaleringssysteem.

In het kader van onze controle van de jaarrekening 2018 hebben wij geen bijzonderheden te rapporteren over de niet-financiële rechtmatigheid.

Er is geen sprake van vermoedens of signalen van fraude

In Nederland is de accountant wettelijk verplicht om alle ontdekte fraudegevallen te rapporteren aan het management van de organisatie. Wij merken op dat onze controle niet specifiek is ingericht op het ontdekken van fraude. De accountant is wel verantwoordelijk voor het betrekken van frauderisico's in de planning en uitvoering van zijn controleopdracht.

Wij hebben intern een fraudediscussie gevoerd met het controleteam en extern met het management van Waterschap Drents Overijsselse Delta. In die gesprekken is gesproken over de eventuele gevolgen van vermoedens van materiële onjuistheden als gevolg van fraude in de jaarstukken.

Van het dagelijks bestuur hebben wij de bevestiging ontvangen dat er geen onregelmatigheden zijn geconstateerd waarbij het management of werknemers die een belangrijke rol spelen bij de maatregelen van interne beheersing of anderen in het geval dat de fraude van materieel belang kan zijn op de jaarrekening, zijn betrokken.

Tevens hebben wij zelfstandig werkzaamheden uitgevoerd die gericht waren op het risico van het 'omzeilen' van de interne beheersingsmaatregelen door het management te detecteren. Wij hebben specifieke controles uitgevoerd op memoriaalboekingen en schattingen en hebben significante en niet-routinematige transacties met behulp van gegevensanalyses onderzocht. Hierbij hebben wij geen bijzonderheden geconstateerd.

Hoewel wij een professioneel-kritische houding hebben ten opzichte van risico's van fraude in de jaarrekening, willen wij opmerken dat onze controle niet specifiek is gericht op het ontdekken hiervan. Tijdens de uitvoering van onze controle van de jaarrekening 2018 hebben wij geen aanwijzingen verkregen dat er sprake is geweest van fraude.

Bijlagen

Bijlage A: Onafhankelijkheid

Niet-gecorrigeerde controleverschillen

De volgende niet-gecorrigeerde controleverschillen met effect op het eigen vermogen per balansdatum groter dan de rapportagetolerantie zijn gedurende onze werkzaamheden vastgesteld.

Aard van de fouten en onzekerheden	Rechtmatigheid	Getrouwheid
Effect niet-gecorrigeerde controleverschillen voorgaande periode **	N.v.t.	N.v.t.
Effect niet-gecorrigeerde controleverschillen huidige periode	N.v.t.	N.v.t.
Onrechtmatige aanbesteding telefonie en data verbruik *	€ 104.000	N.v.t.
Totaal rechtmatigheidsfouten	€ 104.000	N.v.t.
(Sub)totaal onzekerheden in de controle getrouwheid	N.v.t.	N.v.t.
Totaal onzekerheden in de controle rechtmatigheid	N.v.t.	N.v.t.

* Dit contract is in het verleden ten onrechte niet Europees aanbesteed. De last in boekjaar 2018 is opgenomen in de foutenevaluatie.

** Vorig jaar was een fout opgenomen ad € 248.000 inzake onjuiste toerekening van lasten. Hierdoor zijn de lasten in 2018 te laag verantwoord, echter heeft dit per saldo geen effect op het eigen vermogen ultimo boekjaar. Derhalve is deze fout niet opgenomen in bovenstaand overzicht.

Bijlage A: Onafhankelijkheid

Bevestiging onafhankelijkheid

De voorschriften in het kader van onafhankelijkheid zijn binnen de Koninklijke Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (de NBA) opgenomen in de “Verordening inzake Onafhankelijkheid” (ViO) en vormen een belangrijk onderdeel van het ‘normenkader’ waaraan een accountant moet voldoen. De naleving van de ViO is binnen de organisatie van Deloitte ingebed.

Op basis van onze toetsing concluderen wij dat onze onafhankelijkheid als certificerend accountant bij Waterschap Drents Overijsselse Delta in 2018 is gewaarborgd. Een overzicht van de aanvullende dienstverlening hebben wij hierna opgenomen.

Aanvullende dienstverlening

In 2018 zijn er door ons geen aanvullende diensten verricht.

Op grond van de door ons getroffen maatregelen en de communicatie met u hierover zijn wij van mening dat onze onafhankelijkheid is gewaarborgd.

Geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid

De Nederlandse onafhankelijkheidsregels vereisen dat de eindverantwoordelijke accountant de met governance belaste organen informeert over geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid die Deloitte, een bestuurder of interne toezichthouder van Deloitte of een lid van het controleteam heeft ontvangen of verstrekt aan Waterschap Drents Overijsselse Delta of een bij Waterschap Drents Overijsselse Delta betrokken persoon. Hierbij is een drempel van € 100 opgenomen in de regels.

Wij hebben geen geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid die een (geschatte) waarde van meer dan € 100 hebben ontvangen of verstrekt en zijn daarom van mening dat er geen sprake is van een bedreiging voor de onafhankelijke uitvoering van de controleopdracht.

Bijlage B : Reikwijdte van de accountantscontrole

De opdracht die u ons heeft verstrekt

Binnen het kader van de meerjarige overeenkomst tussen uw waterschap en Deloitte Accountants B.V. tot het controleren van uw jaarrekening bevestigen wij formeel elk jaar de onderlinge afspraken met een opdrachtbevestiging. Met de opdrachtbevestiging van 10 oktober 2018 heeft u ons op meer gedetailleerde wijze opdracht gegeven tot het controleren van de jaarrekening 2018.

De doelstelling van de controle is het afgeven van een controleverklaring bij de jaarrekening van Waterschap Drents Overijsselse Delta. In dit accountantsverslag geven wij een toelichting op de bevindingen naar aanleiding van de controle. Onze controleaanpak bestaat in hoofdlijnen uit drie fasen: de risicoanalyse, de interim-controle en de jaarrekening-controle.

Gezamenlijke risicoanalyse als basis

Onze controle start met het maken van een analyse van de risico's waar u als waterschap mee te maken heeft. Deze risicoanalyse zien wij als een gezamenlijke actie van ons controleteam en vertegenwoordigers van uw waterschap en maakt deel uit van ons pre-auditgesprek. Het doel hiervan is om op basis van gezamenlijke kennis van uw organisatie en uw omgeving tot een zo volledig en bruikbaar mogelijke risicoanalyse te komen, die als basis voor de verdere controlewerkzaamheden kan dienen. Het gaat hierbij primair om de externe risico's en de risico's in de bedrijfsvoering. Bij deze inventarisatie ligt primair de focus op de risico's op afwijkingen van materieel belang in de jaarrekening als gevolg van fraude of fouten.

Interim-controle

Onze risicoanalyse en de daarop gebaseerde controleaanpak richten zich niet uitsluitend op de jaarrekening zelf, maar ook op het systeem van interne beheersing. Hoe beter dat systeem functioneert, hoe meer zekerheid er bestaat dat de opgeleverde informatie betrouwbaar is, zowel tussentijds als bij de jaarrekening. Omdat deze interne beheersing het gehele jaar goed dient te functioneren, hoeven wij met de aanvang van onze controle niet te wachten totdat de jaarrekening gereed is. Onze controle vindt daarom voor een belangrijk deel al in de tweede helft van het boekjaar plaats. Wij onderzoeken tijdens de interim-controle de procesrisico's, om te bepalen of hierin voldoende beheersmaatregelen (de AO/IB) zijn getroffen. Het product van deze fase van de controle is onze managementletter met daarin opgenomen verbeterpunten ter verdere optimalisatie van de interne beheersing (zie het hoofdstuk Interne beheersing).

Jaarrekeningcontrole

Bij de jaarrekeningcontrole stellen wij vast of de jaarrekening is opgesteld volgens de geldende verslaggevingsvoorschriften (BbvW), of de door u opgestelde jaarrekening een getrouw beeld geeft en of de baten, lasten en balansmutaties voldoen aan de eisen van rechtmatigheid zoals opgenomen in uw controleprotocol en normen- en toetsingskader. Ook stellen wij vast dat de posten in de jaarrekening adequaat zijn toegelicht. Onze controle houdt niet in dat wij alle posten integraal controleren. Onze aanpak heeft als doel om belangrijke onjuistheden of onrechtmatigheden te ontdekken, rekening houdend met de materialiteitsgrenzen zoals door u vastgesteld en vastgelegd in het controleprotocol.

Het product van de jaarrekeningcontrole is de controleverklaring bij de jaarrekening en ons accountantsverslag. In ons accountantsverslag rapporteren wij fouten en onzekerheden die de vastgestelde rapportagetolerantie overschrijden en overige bijzonderheden die naar onze mening van belang zijn voor de behandeling van de jaarrekening (zoals governance, financiële positie, ontwikkeling resultaten en de kwaliteit van de interne beheersing). Onze controleverklaring is gebaseerd op onze controlewerkzaamheden als accountant van Waterschap Drents Overijsselse Delta.

Bijlage C: Disclaimer en beperking in gebruik

Dit verslag is alleen bestemd voor de leden van het algemeen en dagelijks bestuur van Waterschap Drents Overijsselse Delta en mag geheel of gedeeltelijk aan derden worden verstrekt of aangehaald zonder onze schriftelijke toestemming vooraf. Echter er wordt geen verantwoordelijkheid aan een derde partij geaccepteerd, omdat dit verslag daar niet voor opgesteld en bedoeld is. Dientengevolge nemen wij geen enkele verplichting of plicht van zorg aan ieder ander persoon aan wie dit verslag getoond of in zijn handen komt op ons.

De in dit verslag aan de orde gestelde onderwerpen zijn door ons geconstateerd gedurende onze controleopdracht waarvan wij van mening zijn dat zij uw aandacht behoeven. Het is geen allesomvattend verslag van alle geconstateerde zaken en in het bijzonder kunnen wij niet verantwoordelijk worden gesteld voor het rapporteren van alle bedrijfsrisico's of tekortkomingen in het systeem van interne beheersing. Elke conclusie, opinie of opmerking in dit verslag is verstrekt in de context van onze controleverklaring over de jaarrekening als geheel, welke zal worden verstrekt in onze controleverklaring.

Evenzo geldt dat de opmerkingen, bevindingen en aanbevelingen met betrekking tot het systeem van interne beheersing niet gelezen dienen te worden als een afzonderlijke opinie van het systeem van interne beheersing en haar werking.

Deloitte refers to one or more of Deloitte Touche Tohmatsu Limited, a UK private company limited by guarantee ("DTTL"), its network of member firms, and their related entities. DTTL and each of its member firms are legally separate and independent entities. DTTL (also referred to as "Deloitte Global") does not provide services to clients. Please see www.deloitte.nl/about to learn more about our global network of member firms.

Deloitte provides audit, consulting, financial advisory, risk advisory, tax and related services to public and private clients spanning multiple industries. Deloitte serves four out of five Fortune Global 500® companies through a globally connected network of member firms in more than 150 countries and territories bringing world-class capabilities, insights, and high-quality service to address clients' most complex business challenges. To learn more about how Deloitte's approximately 245,000 professionals make an impact that matters, please connect with us on Facebook, LinkedIn, or Twitter.

This communication contains general information only, and none of Deloitte Touche Tohmatsu Limited, its member firms, or their related entities (collectively, the "Deloitte Network") is, by means of this communication, rendering professional advice or services. Before making any decision or taking any action that may affect your finances or your business, you should consult a qualified professional adviser. No entity in the Deloitte Network shall be responsible for any loss whatsoever sustained by any person who relies on this communication.